

N:o 89.

Af herr E. D. V. Martin, om *skrifvelse till Kungl. Maj:t angående lag om adoption.*

Ett rättsinstitut, som saknas i vår lagstiftning, men som, på sätt här nedan närmare omförmäles, förefinnes i de flesta andra länders lagar, är bestämmelse om rätt till adoption, det vill säga rätt att såsom eget barn, med däraf härflytande rättigheter, upptaga barn, som ej till den adopterande står i sådant förhållande, att det utan adoption äger äkta barns rätt till namn och arf efter denne. Redan det omnämnda förhållandet, att institutet är infördt i de flesta länders lagstiftning, torde i och för sig vara ett talande skäl för dess behöflighet och hänvisa till att det är en brist i svensk lagstiftning, att institutet här saknas. Otvifvelaktigt gifva de praktiska förhållandena också vid hand att så är fallet.

Det torde väl i alla tider hafva förekommit, att personer af olika anledningar omhändertagit andras medel- eller värlösa barn för att vårda och uppfostra dem i sitt eget hem. Motivet till ett sådant omhändertagande kan vara af olika slag, frändskap till eller vänskap för barnets föräldrar eller den ena af dessa, barmhärtighet och välvilja för en nödställd varelse, det kan också tänkas, till exempel hos barnlösa makar, till en stor del vara barnakärlek i allmänhet, längtan att få ett barn i hemmet. — Af hvilken anledning än ett barn sålunda varder omhändertaget, vårdadt och uppfostradt, händer det ofta, ja det torde kanske vara regel, att detta barn upptages i fosterhemmet såsom eget barn. Men äfven många af de barn, som mottagits till vård mot betalning i en oskyld

familj och som stanna där hela sin barndom, blifva upptagna och behandlade som om de vore fosterföräldrarnas egna barn. Detta omhändertagande af andras barn och deras upptagande som egna torde under senare tider förekomma allt oftare. Exempler blifva allt talrikare därpå, att personer i god ekonomisk ställning upptaga fattiga barn som egna barn, vare sig från enskilda familjer eller från mödrarna eller ock från Allmänna barnhusinrättningen i Stockholm. Enligt uppgift från Allmänna barnhusinrättningen förekommer ej sällan, ja det blir alltmera vanligt, att barn, som mottagits som fosterbarn, sedermera upptagas af sina fosterföräldrar såsom egna barn, det vill säga behandlas och anses såsom sådana. Statistiska uppgifter från Allmänna barnhusinrättningen gifva sålunda vid handen, att de barn, som från inrättningen antingen från början upptagits såsom egna barn eller också, upptagna som fosterbarn, sedermera af fosterföräldrarne tilldelats större penningebelopp i fosterföräldrarnes testamenten eller genom andra dispositioner för deras räkning, under tiden åren 1867—1907 utgjorts af följande antal:

1867—1876	58 barn
1877—1886	72 »
1887—1896	114 »
1897—1906	123 »
1907	6 »

Summa 373 barn.

Hade rätt till adoption funnits, är det väl antagligt att i ganska många af dessa fall de barn, som sålunda tillgodosetts genom testamenten eller andra dispositioner till deras förmån, i stället blifvit adopterade. En alldeles särskild moralisk betydelse synes denna adoptionsrätt kunna äga för det säkert ej så sällsynta fall, att fosterbarnet eller det såsom eget upptagna barnet i verkligheten står i mycket nära släktskapsförhållande till endera af fosterföräldrarna, ehuru under förhållanden, som ej medföra rätt till namn eller arf.

För svenska lagstiftningen har emellertid på sätt ofvan sagts rätten till adoption varit främmande. I våra äldsta lagar talas visserligen om ett institut, som påminner om adoption eller så kallad ättledning, det vill säga upptagande i ätt af frigifven eller friköpt träl. I detta fall liksom i de fall då, såsom på 1600- och 1700-talen efter konungens medgifvande någon gång skedde, personer upptogos såsom medlemmar af adliga släkter, åstad-

koms emellertid allenast en konstlad släktgemenskap och ej grundläggandet af familjeförhållanden eller någon arfsrätt för den ättledda eller adopterade. Däremot äga vi som bekant i vår nuvarande rätt bestämmelser rörande fosterbarn och fosterföräldrar. I legostadgan omtalas sålunda ett emottagande af barn till fattiga föräldrar till uppfostran, födande och klädande emot vissa års tjänst, äfvensom om upptagande af fader- och moderlöst barn. Dessa bestämmelser afse emellertid, såsom äfven deras plats i legohjonsstadgan gifver vid handen, hufvudsakligen att skapa ett legohjonsförhållande mellan fosterföräldrarna och fosterbarnen och äro därför icke ägnade att i större utsträckning hafva sin tillämpning på förhållandet mellan det som eget barn upptagna barnet och den upptagande. Endast så tillvida skulle man möjligen för sistnämnda fall analogivis kunna draga nytta af berörda bestämmelser rörande fosterföräldraskap, att, så länge förhållandet mellan den upptagande och det som eget barn upptagna barnet består, den förstnämnde bör anses vara berättigad att före barnets naturliga föräldrar vara dess målsman, förmyndare och giftoman. Härmed är dock icke synnerligt vunnet.

Förhållandet mellan den upptagande och barnet kan när som helst häfvas. Om den förstnämnde än måste anses vara skyldig gifva barnet åtminstone nödortfigt underhåll, så länge han behåller detsamma hos sig, så finnes emellertid icke något hinder för honom att när han finner för godt skicka barnet ifrån sig. Å andra sidan kunna barnets föräldrar eller i fråga om så kallade oäkta barn dess moder när som helst återfordra barnet. Ej ens en skriftlig förklaring från barnets föräldrar eller moder att för all framtid afstå från anspråk på barnet torde lagligen lägga hinder i vägen för dessa att göra gällande sådana anspråk. Den förklaring af sagda beskaffenhet, som, enligt hvad vi anse oss veta, plägar lämnas af mödrar, hvilkas barn intagits på Allmänna barnhusinrättningen och sedermera därifrån upptagas som egna barn, läser i allmänhet samvetsgrant respekteras, men bindande är den gifvetvis icke.

Det upptagna barnet har vidare icke någon rätt att dela den upptagandes villkor i fråga om stånd, religion, statsborgerskap och hemort. En analogisk tillämpning af bestämmelserna rörande fosterbarn och fosterföräldrar på nu ifrågakvarande förhållande gifver det resultat, att barnet, såsom ofvan är antydt, endast äger rätt till nödortfigt underhåll samt en tjänares uppfostran.

Det upptagna barnet har icke någon rätt att bära den upptagandes namn. I verkligheten brukar väl ofta barnet tilldelas den upptagandes

namn, men någon rätt därtill äger detsamma icke. Med nu gällande bestämmelser rörande villkoren för antagande af nytt familjenamn blir det i många fall omöjligt för barnet att ens någonsin kunna förvärfva sådan rätt.

Slutligen har det upptagna barnet icke någon rätt till arf eller laglott efter den upptagande, ej heller till pensions- och nådårsrätt eller annat understöd från tredje man, där sådant skulle förekomma i fråga om äkta barn. Har den upptagande sålunda uraktlåtit att ihågkomma barnet i sitt testamente, står denne utan medel vid den upptagandes frånfälle.

Af hvad nu är sagdt torde med tydlighet framgå, att på grund af bristen på laga bestämmelser rörande adoption rättsförhållandet mellan det som eget barn upptagna barnet och den upptagande är vidt skildt från det mellan föräldrar och barn, och att, oaktadt fosterföräldrarna i allo vilja betrakta det upptagna barnet såsom sitt, det dock icke förefinnes möjlighet att på laglig väg ordna rättsförhållandena dem emellan så, som borde vara den naturliga följden af nämnda förhållande, nämligen att barnet äfven kunde få namn och arf efter fosterföräldrarne.

En öfverblick öfver andra länders lagstiftning rörande adoption klargör äfven detta.

Uti de flesta kulturländers lagstiftning har, såsom förut är nämnt, lämnats plats för bestämmelser rörande adoption, sålunda i Tysklands, Österrikes, Rysslands, Schweiz', Italiens, Spaniens, Frankrikes och Danmarks lagar, hvilka bestämmelser torde leda sitt ursprung från den romerska rättens utförliga stadganden i ämnet.

I den engelska rätten finnas visserligen icke några bestämmelser rörande adoption, men gifves det enligt denna rätt dock andra medel för en person att förläna en annan person sitt namn och insätta honom som sin arfvinge.

Den utländska rättens allmännaste och hufvudsakligaste bestämmelser rörande adoption äro dessa:

Villkoren för adoption äro:

Adoptanten skall hafva uppnått viss ålder (i allmänhet 50 år, i somliga lagar 40 år eller 30 år), vara vissa år äldre än den adopterade (18 eller 15 år) och vara i afsaknad af legitima bröstarfvingar. Med den inskränkning, som följer af hvad ofvan är sagdt, kan den adopterade innehafva hvilken ålder som helst. Enligt fransk rätt måste den adopterade

emellertid uppnått myndig ålder samt i minst sex år hafva åtnjutit understöd från adoptanten, innan adoption får ifrågakomma. Makar kunna gemensamt adoptera.

Angående sättet för adoption bestämmes:

Adoptionsförhållandet grundlägges genom aftal, som ingås inför domstol eller någon annan myndighet. För aftalets bestånd erfordras dess stadfästelse af domstol eller annan myndighet; enligt en del lagar är dock allenast inregistrering af aftalet i myndighets register tillfyllest. I Danmark erfordras Konungens eller åtminstone justitieministeriets tillstånd till adoptionens företagande. Aftalet ingås mellan adoptanten och den adopterade, om den senare fyllt 14 år, i annat fall med hans laga ställföreträdare. Dock erfordras bifall till adoptionen vidkommande adoptanten, därest denne är gift, af makan eller maken och beträffande den adopterade af dennes föräldrar, intill dess denne hunnit viss högre ålder.

Adoptionens rättsverkningar äro:

Rättsförhållandet mellan adoptanten och den adopterade *blir detsamma som det mellan föräldrar och barn*. Den adopterade äger sålunda rätt att bära adoptantens namn med eller utan tillägg af sitt eget. Det åligger adoptanten försörjningsskyldighet i förhållande till den adopterade och tillkommer den förstnämnde föräldrars makt och myndighet öfver den senare. Denne får enahanda arfsrätt, som tillkommer barn efter föräldrarnes frånfälle. Däremot erhåller adoptanten icke arfsrätt till den adopterades egendom, af det skäl att adoptionen är till för den adopterades skull och ej tvärt om. Franska lagen gör undantag härifrån för vissa fall, i det att under några uppgifna förutsättningar ej blott adoptanten utan äfven i ett fall hans descendenter tillerkänts arfsrätt till den del af den adopterades egendom, som den adopterade erhållit såsom gåfva från adoptanten. Enligt rysk rätt äger jämväl adoptanten arfsrätt till den adopterades förvärfvade förmögenhet. Adoptionen sträcker sina verkningar äfven till den adopterades afkomlingar.

Trots den adopterades ofvannämnda ställning såsom barn i förhållande till adoptanten, kvarstår den adopterade dock som medlem af sin naturliga familj med hänsyn till skyldigheter och rättigheter.

Adoptionsförhållandet kan upplösas under samma former som de, hvarunder detsamma tillkommit.

Ur social synpunkt är det uppenbarligen af stor betydelse att barn, som sakna namn och hem, blifva upptagna såsom egna barn af välbärgade fosterföräldrar, hvilka ägna dem vård och uppfostran, och ofta uppstår emellan fosterföräldrarna och barnen ett så innerligt förhållande, att den naturliga konsekvensen fordrar att lagstiftningen medger ett sanktionerande af detta förhållande genom rätt till adoption.

Så länge vår rätt emellertid icke lämnar utrymme för bestämmelser härom blir, såsom ofvan påvisats, detta upptagande af andras barn som *egna* barn icke stort mer än ett tomt ord. Endast känslan däraf att det upptagna barnet när som helst kan återfordras eller af den upptagande bortvisas, torde i mångt fall verka hinderligt för att ett förhållande mellan de båda, enahanda som det emellan föräldrar och barn, skall kunna uppstå. Läger man härtill den omständigheten, att den upptagne ej äger rätt bära den upptagandes namn samt ej heller äger rätt till arf efter denne, bör det för en hvar framgå, att bristen på laga bestämmelser i ämnet ofta kan förhindra förverkligandet af ett förhållande, hvars gagn allmänt torde inses. *En lagstiftning rörande adoption i vårt land torde därför vara synnerligen befogad.*

Visserligen skulle det här blifva fråga om införandet i vår rätt af ett institut, som för densamma hittills varit okänt. Men denna omständighet bör ej vara afgörande. Granskar man senare tids lagstiftning hos oss, gifver den flere prof därpå, att densamma tagit intryck af den i främmande länders lagar förekommande uppfattning af förhållandet emellan adoptivföräldrar och adoptivbarn såsom grundläggande för vissa lagbestämmelser. Sålunda har vår strafflag på flerfaldiga ställen beträffande straffmättningsgrunder jämnställt förhållandet mellan fosterbarn och fosterföräldrar med det mellan barn och föräldrar, hvilket ger vid handen att allmänna rättsmedvetandet redan uppfattar förhållandet emellan fosterföräldrar och fosterbarn såsom i flera afseenden likställt med det emellan föräldrar och barn. En lagstiftning rörande adoption torde därför ej på något sätt få anses gå allmänna rättsmedvetandet i förväg.

Införandet i vår lag af bestämmelser rörande adoption torde ej heller träda några berättigade intressen för nära. Redan den omständigheten, att nästan alla kulturfolk hafva i sina civillagar inrymt bestämmelser rörande adoption, bör tjäna som en borgen därför, att några berättigade intressen icke af en sådan lagstiftning kränkas. Hos oss torde nämligen i detta fall förhållandena icke vara olika dem i andra länder, hvadan

samma synpunkter, som där föranledt lagstiftning om adoption, äfven här äga berättigande.

Jag tillåter mig af sådan anledning hemställa,

att Riksdagen i skrifvelse till Konungen måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lag om adoption.

Stockholm den 25 januari 1908.

Erik Martin.

I motionens syfte instämmer

Karl Warburg.
